

אין פוסקים את דינו להריגה בו ביום, אלא ילינו את דינו עד מחר בבוקר, שמא ימצאו לו במשך הלילה זכות.

לפיכך, אין דנין דיני נפשות לא בערב שבת ולא בערב יום טוב. כי שמא יסכימו בו ביום שהוא חייב, ויצטרכו להלין את דינו בליל שבת כדי למצוא לו זכות. ואם לא ימצאו לו זכות, לא תהא אפשרות להרגו למחרת בבוקר, כי אין מיתת בית דין דוחה שבת יום טוב. ואי אפשר להשהות את מיתתו עד ליום ראשון מפני עינוי הדין.⁽¹³⁾

ט. דיני ממונות, וכן דיני הטמאות והטהרות [שהן שאלות של הוראה בטומאה וטהרה, ואינם דינים לגבי זכות או חובה] — מתחילין מן הגדול שבדיינים, ושומעים את דבריו.⁽¹⁴⁾

דיני נפשות — מתחילין מן הצד, מן הקטן שבדיינים, כדי לא ייסתמו דברי הקטנים מפני הגדולים, לפי שנאמר "לא תענה על ריב", וקרינן "לא תענה על רב", שאין לו לקטן לחלוק על דברי הרב, הגדול.⁽¹⁵⁾

י. הכל, אפילו פסולי יוחסין כגון ממזר, כשרין לדון דיני ממונות.

חובה, יכול לחזור בו בזמן הדיון, ומלמד זכות. וכמו כן דיין המלמד זכות, יכול לחזור בו, ומלמד חובה.

אך בדיני נפשות — רק הדיין המלמד חובה יכול לחזור בו לאחר מכן, ומלמד זכות. אבל הדיין המלמד זכות — אין יכול לחזור בשעת הדיון וללמד חובה, כדי שישתדל להמשיך ולהתאמץ במציאת זכות, כי התורה אמרה "והצילו העדה", שיש לחזר על הצלת הנידון כדי שלא ייהרג. אבל בשלב האחרון, לפני הכרעת הדין, יכול הוא לחזור בו מצד הזכות, ולומר שלדעתו יש לחייבו.

ז. דיני ממונות דנין את המשא ומתן ביום, ואם רצו, גומריין אותם אפילו בלילה.

דיני נפשות — דנין ביום,⁽¹¹⁾ וגומריין ביום.⁽¹²⁾

ח. דיני ממונות — גומריין בו ביום, בין לזכות בין לחובה.

דיני נפשות — גומריין בו ביום לזכות, שאם זיכוהו ביום ראשון, פוסקים דינו לזכות מיד. וביום שלאחריו לחובה. אם לא יכלו לזכותו ביום הראשון, אלא הסכימו עליו לחובה,

13. בירושלמי ביצה ה ב, מבואר שהאיסור לדון בערב שבת ובערב יום טוב הוא מן התורה.

14. רמב"ם.

15. רש"י, רמב"ם. ואילו בדיני ממונות לא החמירו בכך. ר"ן. אבל כתב הנמוקי יוסף, וכן פסק הרמ"א בשו"ע יח א שטוב להתחיל גם בדיני ממונות מן הקטן.

11. המקור מבואר בגמרא להלן לה א [על פי רש"י שם], שנאמר [במדבר כה ד] "קח את כל ראשי העם [לדון דין מיתה], והוקע אותם לה' נגד השמש". דהיינו, חייבים לדונם ולהורגם דוקא לפני בוא השמש.

12. המאירי מוסיף עוד טעם על האמור בהערה הקודמת, שאין לומר שיהיה גמר הדין בלילה וההוקעה למחרת ביום, שאם כן, נמצא אתה מענה את דינו.